

Tisztuló tükörben Horkay Hörcher Ferenc:
A szelídek városa,
 Guttenberg Pál Népfőiskola,
 Orpheusz Kiadó, 2018.

Horkay Hörcher Ferenc *A szelídek városa* című verseskötetének olvasása során az önmegalkotó kulturális poétika vonzáskörébe kerülünk. Már a kötet első egységében (*Családi fényképalbum*) felvillannak a jellegadó mentalitáselemek (*Anyai ág; Anyai nagyapám; Apai ág; A bátyám*). A kulturális leszámazási táblán szétszóródó mozaik-emlékeket rekonstruálja a költő. Az anya önmitológiájára (*Anya szerelmei*), a marandó emléket hagyó játszóársakra (*Gyermekkorunk színpada*), az írott, személyi hagyatéokra és a családi fotókra utaló módon regél a múlt (*A rendszerváltás családi fényképei*). A kötetnyitó *Szembenézni önmagunkkal* című versben megjelenik a mély reflexió igénye. A kötet elején várakozással tekintünk a megvalósításra. A továbbiakban majd az olvasó által látható tisztuló tükörben mutatkozik meg Horkay Hörcher Ferenc lírai univerzuma? Egy elkapott, őszinte pillanat érvénye máris ígéretesen vetül előre: „enyhén lefelé dől az arcod, lesütöd szemed, / nem tudom eldönteni, minket nézel-e vagy / épp a belső hangra hallgatsz figyelmesen?”

Ötven plusz című versében a költő a sűrű hét-köznapok ismétlődésébe tévedő házasság irány- és eszményvesztésének nyomasztó légkörét érzékelteti. Meddig lehet együtt élni a hiányérzetekkel? A zárlatos kapcsolatnak Horkay Hörcher költői világában változásra és elmúlásra érzékeny poézise van: „Ki-hűlt az otthon melege. Tél van, a gyerekek / felnőttek és önálló életet élnek, mi a hideg fényű / képernyők előtt ülve pergő ritmusban verjük / a billentyűzetet. Nem öröme, mechanikus / improvizáció ez, töredékes zenei mondatokban.” Kérdezhetnénk: a befutott pálya delezőjén, a digitális jóléthez hozzátartozó „hangoltság” ez? Csak a mókuserék ritmusa? Erdő, madarak nélkül? – A költő válasza: „Jórészt csak ritmus, mert pont a zeneiség, a / dallam hiányzik belőle. Így telnek / a napok, hidegen kopogósan, valami másnapos, / téli ködben.”

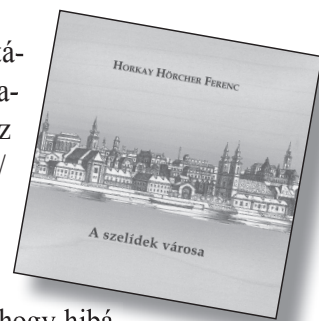
A kötet második részének központi alakja az anya, háttérben az apát idéző funerális emlékekkel. Az *Any a földre zuhan* című vers megrendítő. A fiú és anya eredeti kapcsolatának egyensúlya megbomlik. Kettejük szeretetkommunikációját az anya összeomlása teszi próbára: „A gyerek hálátlan / Nem tudsz mit

kezdeni az anyai / Szeretettel határozott mozdulatokkal / De lázadva csutakolod altestéről / az ürüléket tiszta hálóinget adsz rá / felállítod hogy eligazítsd a pe-lenkát / Közben folyamatosan szidod, korholod / Nincs meg benned a kellő alázat / Ő tudja, hogy hibázott, hát hallgat / Beesett állkapcsa remeg / A szemé távolba mered / Nem veszi fel a sértéseidet”.

Dinamikus fordulat következik. A kötet *Sir Philip Sidney belovagol Krakkóba* című – harmadik – részét a *Krakkó* című vers nyitja meg. Horkay Hörcher Ferenc az I. Erzsébet angol királynő udvari kultúráját közvetítő, „gentleman-közeli” attitűdrendszerrel rendelkező Philip Sidney énfomálói ideáit továbbfejlesztő alkotóként lép elénk. Intertextuális hálóba kerülünk. Horkay Hörcher az ellenpont feszültségteremtő valóságárnyalatával bővíti az olvasó szemléletét. Szerelmi izgalommal teli lírai szerepjáték következik. A költő maszkot választ, és Philip Sidney angol költő, udvari ember és katona alakjába (k)öltözik át. A pet-rarkizmus jellegzetes esztétikai és kulturális antropológiai jegyei Philip Sidney költészetében is jelen vannak. Eroszt és a város emlékezetét a *Szilaj szerető* című, érzékeny „sikamlós canzonetta” örökíti meg, amely az égi szerelemhez fűződő ideák pánerotikus ellenpontjain a földi fantáziát mozgósítja. Mit tud „az ágyba vágó, szemtelenül szeretkező, szilaj szeretőm?” – teszi fel a kérdést a költő. A szerelem kulturális poétikája többretegű, összetett. Többértelműsége pedig kettős – testi (érzéki) és szellemi – természetéhez tartozik.

Sidney, az angol trubadúr belovagol Krakkóba. Majd egy későbbi korban a lenyűgöző barokk Krakkó mellett, a Visztula partjának szelíd városemlekezete is megéled. Az Osztrák–Magyar Monarchia emlékvilága is megnyílik. A Krakkó-versekben egymásra boltozódnak a múlt különböző rétegei.

Az *Adria, szerelmem* című, negyedik kötetkompozíciós részben az értéktelített mediterrán tenger emlékezetének versei tárulnak az olvasó elé. Ekkor, a dubrovniki nyaralást megidéző *Egyensúly* című versével Horkay Hörcher szemléleti minőséget hoz létre: „Most burookban béke: Szent Balázs betűzi a falban / megeredt hajakat, a Szentírás ismerős jeleit: / rendezett rejtély, vízszintesen és függőlegesen.” Dubrovnik (Raguza) a magyar irodalom számára is fontos, mert az énfomálás kulturális poétikájának kultikus helye.

Szabó Lőrinc *Beszélgetés a tengerrel* és az *Egy raguzai leanderhez* című verse is itteni ihletésű. Közvetlen élményekből táplálkozva Herczeg Ferenc, Kosztolányi Dezső, Márai Sándor és Déry Tibor is írt a városról, amelyet személyesen megcsodált.

Krakkó és Dubrovnik esetében is: a kultúra rétegeinek egymásra épülését, az interkulturalitást, az idő- és téremlékezetet már az Osztrák–Magyar Monarchia utáni változások olvasatai befolyásolják. A kultúra textúráját sértő térfelosztások töréseket idéznek elő, a régebbi közösségek elvesztése, elfelejtése traumát okoz. Az említett városokban ma élők már sok mindent elfelejtettek, de a köveknél és a költészetnél nincs erősebben emlékező.

A francia főváros élményéből városzelidítő emlékek sora bontakozik ki az *Újabb párizsi útinapló* című, ötödik részben. Az *Első nap* című vers benső csöndje – a magaslatra épült párizsi székesegyház templompadján – a házaspár számára elmélkedő, imádkozó belátást hoz. A szerelmet hordozó kezdek átalakulása nem mentes a házastársi kapcsolat nyomasztó interferenciáitól. A bűnbánatra és megbocsátásra hívó atmoszférában a lélek rejtelvei tárulnak fel. A házasság tükrében idő- és bünszembesítés történik.

Az *Álmok, emlékek* című, hatodik részben a térben és időben torlódó hazai és amerikai élményekből törnek elő a versek. Az elemző önértelmezés szinte tektonikus erővel mozdítja el a fedőréteget. A memória vulkáni hamuja alá temetett, „tilosban járt” emlékek – az érzéstelenítés nélküli műtétet imitálva – a fájdalom és szenvedés általi „tanulás” tapasztalatának megosztásával kerülnek felszínre. A működő önreflexió magas szintű megnyilvánulása az emberi események és tettek között tatóngó űrben vergődő másik ember esetlegességét (contingence) tárja fel. Ezt bizonyítja a *Hétköznapi történet* című vers, ilyen sorokkal: „Ő és ez az ismerős- / idegen, aki már jó fél órája kocsikáztatja szertesét Budapesten / (a végén még egy kihalt park mélyén meg is fogja csókolni), / ebben a mozgó dobozban összezárva...” – Mi történik itt? „Könnyedén” legázolták és brutálisan összetörték a másik féltve őrzött ideáit? Szomorú és lehangolt lesz az, aki az interperszonális interakció eseménykódját megfejti?

A verseskötetben kibontakozó kulturális énformálást és költői látványképzést átélő olvasóban felvetődik a kérdés: melyik versben lelhető fel a művészi-

költői önmegalkotás vezérkódja? Minden bizonnyal *A szelídek városában*: „Összerakosgatod emlékeid széthulló dirib-darabjait, / megbarnult fényképet, vázlatfüzetet, családi legendát, / vitrin ezüstöt, tűzoltósiskot, nagyszüleid porlepte tárgyait, / s jól alakítható építőköveknek tekintve a sok holmit, / még egyszer házat építész belőlük, kéttornyú katedrális, / [...] // Mire felkerül az utolsó kémény, toronyra a kereszt, / megérkeznek ők is, múltad menekültjei, a szelídek, / hogy belakják városod vak, nélkülük kongó tereit.”

A Horkay Hörcher-féle költői énformálásban, a *Tél* című hetedik részben, a korábbi korok és évszázadok költői példái is szerepet kapnak. Az olvasó itt Berzsenyi *A közelítő tél* című versével kereshet élő kapcsolatot (*Közelítő tél*). A tél poézisének újraírása a *Decemberi béke* című költeményben rendkívül magas nívón sikerült. A télhez fűződő költői konvenciókat ismerő, a költői szövegeken iskolázott olvasó számára feltűnik, hogy Horkay Hörcher ebben a versében jelöli ki saját helyét a tél „újraírásának” költői programjában. Ebben a részben a versek elégikus hangneme a jellemző. A *Kétsoros* című vers a békétlen lélek üdvét saját maga elől elrejtő önsorsrontó viselkedést állítja elének: „Istenimádóként vagy eretnek, / Nem szereted már, hogyha szeretnek.” Érdemes megjegyezni: a rendezett szeretet az önszeretettel kezdődik. Ez korszakokon átmutató emberi igazság. Ebben Aquinói Szent Tamás, Jacques Maritain és Alasdair MacIntyre is alighanem egyetértének.

A kötetkompozíciót a *Kóda* című nyolcadik rész zárja. Traumaélmény, gyászmunka, katarzis. Az *Amikor a világ összeomlott* című vers képi világában egy különös jelentőségű nézőpontváltásra lehetünk figyelmesek: „A meztelen szárnyas angyalt hátulról ábrázolta a festő, / ahogy a Szent Családot hegedűszóval vigasztalta. / Mellettük egy magányos képen Bűnbánó Magdolna / siratta bűneit gyöngysora s gyöngyöző kancsója mellett.” Az *Ez a nyár* című kötetzáró verset a viszonylagosságban rejlő földi és égi lehetőség három sorba sűrített röpké pillanata avatja szinte létösszegzővé: „De lehet, hogy csak ennyi: / eső előtt a kerten átvágott / egy sárga mellényű pinty.”

Horkay Hörcher Ferenc *A szelídek városa* című verseskötete a személyes kulturális poétikába, a művészi-költői önmegalkotásba és a városemlekezetbe nyújt betekintést. Felidézve egyszersmind az ismert bibliai szentenciát: „Boldogok a szelídek, mert ők öröklük a földet.”

Bogoly József Agoston